

Geçici hayvan barınaklarının genel durumları ve sorunlarına ilişkin bir değerlendirme: Ege bölgesi örneği

Aysun KOÇ¹, Pınar AYVAZOĞLU DEMİR²

¹Adnan Menderes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı, Işık, Aydın/TÜRKİYE

²Kafkas Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Hayvancılık Ekonomisi ve İşletmeciliği Anabilim Dalı, Paşazayırı, Kars/TÜRKİYE

Anahtar Kelimeler:

hayvan geçici bakımevi
mevzuat
sokak hayvanları
sorunlar
veteriner hekim

Key Words:

animal rescue shelters
legislation
street animals
problems
veterinarian

Geliş Tarihi: 09.04.2019
Kabul Tarihi: 11.06.2019
Yayın Tarihi: 30.06.2019
Makale Kodu: 551445

Sorumlu Yazar:
P. AYVAZOĞLU DEMİR
(pinardemir80@hotmail.com)

ORCID:
A. KOÇ: 0000-0003-0856-9069
P. AYVAZOĞLU DEMİR: 0000-0002-7010-0475

ÖZ

Bu çalışma; Ege Bölgesindeki belediyelerde geçici hayvan bakımevlerinde çalışan veteriner hekimlerin görüş ve önerilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma materyalini; Ege Bölgesi'ndeki belediyelere ait geçici hayvan bakımevlerinde çalışan ve araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden veteriner hekimler ile yapılan görüşmeler oluşturmuştur. Elde edilen bilgiler doğrultusunda geçici bakımevlerine gelen hayvan sayısının 2015 yılına göre 2018 yılında 2,7 kat arttığı ve gelen hayvanların % 62,9'nun köpek olduğu belirlenmiştir. Çalışmada hayvanların sağlık durumuna göre bakımevlerinde kalış sürelerinin ortalama 19,3 gün (min:5, max:45) olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan veteriner hekimlere göre geçici bakımevinde çalışmanın başlıca zorlukları arasında; hayvanseverlerin tutum ve davranışları, bakımevlerinin teknik-fiziki ve tıbbi donanımlarının yetersiz oluşu, iş yoğunluğu ve siyasi faktörler gelmektedir. Yapılan çalışmada geçici bakımevine veya sokağa bırakılan hayvanların %88 gibi önemli bir kısmının alışma dönemlerinin uzun sürdüğü ve psikolojilerinin bozulduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak, geçici bakımevlerinde verilen hizmetlerin sistematik ve yeterli bir şekilde yürütülmesi adına mevcut koşulların iyileştirilmesine yönelik hukuki düzenlemelerin yapılmasının yanı sıra toplumun da bilgi düzeyi ve duyarlılığının artırılması gerektiği söylenebilir.

An evaluation of the general situations and problems of temporary animal rescue shelters: the case of aegean region

ABSTRACT

This study was conducted to determine the opinions and recommendations of veterinarians working in temporary animal care center of municipalities in Aegean region. Research material consists of interviews conducted with the veterinary surgeons who worked in the temporary animal care centers in the Aegean region and who voluntarily accepted to participate the study. According to the information obtained, the number of animals arriving at temporary care centers increased by 2.7 times in 2018 compared to 2015 and 62.9% of the animals were found to be dogs. According to the health status of the animals, the duration of stay in the shelter was 19.3 days (min: 5, max: 45). According to the veterinarians participating in the study, the main difficulties of working in the care centers are the attitudes and behaviors of animal lovers, inadequacy of the technical-physical and medical equipment of the centers, the work intensity and the political factors. In the study, it was determined that part of 88% of the animals that were left to the shelter or the streets took long habituation period and their psychology adversely affected. As a result, it can be said that in addition to improving the existing conditions of the institutional structures in order to carry out the services provided in animal care centers in a systematic and adequate manner, the level of knowledge and sensitivity of society on this subject should also be increased.

GİRİŞ

Tarihin ilk dönemlerinden beri birbirini etkileyen insan-hayvan ilişkisi, değişen tüm koşullara bağlı olarak devam etmiştir. Zamanla modern yaşamların oluştuğu kentlerde; insan-hayvan birlikteliği aynı çatı altında sürdürülmüştür. Ancak sokaklarda yaşayan sähipsiz hayvanlar da, bu kentlerde yaşam zorluklarıyla karşı karşıya kalmışlardır. Türkiye'de sokaklarda yaşayan sähipsiz hayvanların karşılaştıkları zorlukların ve sorunların çözümü belediyelerin (yerel yönetim) sorumluluğunda yürütülmektedir (1).

Türkiye'de 1991 yılına kadar sadece belediyelerin görev ve

sorumluluk alanına giren sähipsiz hayvanlar ile ilgili çalışmalarda, Çevre Bakanlığı'nın kurulmasından sonra bu Bakanlığa yasal çerçevenin hazırlanması, sähipsiz hayvanlar ile ilgili strateji ve planların yapılması ve denetim konularında görev verilirken; yerel yönetimlerin, gönüllü kuruluşlarla işbirliği içerisinde, sähipsiz ve güçten düşmüş hayvanların korunması için hayvan bakımevleri ve hastaneler kurması istenmiştir (2).

Belediye hizmetleri kapsamında "Geçici Hayvan Bakımevi" olarak adı geçen kurumlar, son yıllarda etkin bir şekilde hizmet vermektedir. Halk sağlığı ile çok yakından ilgili olan hayvan sağlığı; sokaklarda kontrolsüz yaşayan ve üreyen hayvanların denetimi noktasında oldukça önem arz etmektedir. Belediye

hayvan bakımevleri genel çerçevede; hayvanlarda ki kontrolsüz üremenin önüne geçmek için uygun yaş aralığında olan hayvanları kısırlaştırmak, hayvanlardan insanlara bulaşan hastalıkların önüne geçmek için koruyucu-kurtarıcı önlemleri almak, yavru ve erişkin kedi-köpeklerin iç ve dış parazitlerinin tedavisini yapmak, erişkin kedi ve köpeklerin kulak küpeleme işlemi ile sahiplendirme işlemlerini amaç edinerek hizmet vermeye çalışmaktadır (1). Bahsi geçen bu hizmet alanları, son yıllarda hayvan sağlığı ve hayvan hakları bakımında toplumda dikkat çekici bir hal almıştır. Bu bakımdan tedavi edici noktada paydaşları arasında varlığıyla birincil yerde duran veteriner hekimlere “Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği” çerçevesinde hem yasal, hem de mesleki uygulamada büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir.

Belediyeler, hizmetlerini yasal maddelere dayanarak yürütürler: Bunlardan ilki, 23.07.2004 tarih ve 25531 sayı ile Resmi Gazete de yayımlanarak yürürlüğe giren Büyükşehir Belediyesi Kanunu² dur. Bu kanun maddesinin ilgili bendinde; Büyükşehir Belediyelerinin hizmet ettiği bütünlük içerisinde; bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek, işletirmek şeklinde ki görev- yetki ve sorumluluklarını tanımlamıştır. Türkiye Belediyeler Birliği Mevzuatı kapsamında yer alan 09.10.2005 tarih ve 25961 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “İl Özel İdaresi Ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği”³ nin ilgili bölümünde başıboş ve sahipsiz hayvanlara yönelik hizmetleri yapmak ya da gönüllü çalıştırmak esasıyla hizmetlerini belediyeler yürütmektedirler. Yine Türkiye Belediyeler Birliği’nin, 11.04.2007 tarih ve 26490 sayılı Resmi Gazete ‘de yayımlanarak yürürlüğe giren; Belediye Zabıta Yönetmeliği”⁴ nin ilgili bölümünde de sağlıkla ilgili görevlere yer verilmiştir. Bu görevlerini, 3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanununa ve ilgili yönetmeliklere dayanarak bir yerde hastalık çıkması veya sebebi belli olmayan hayvan ölümlerinin görülmesi halinde bu yerleri geçici kordon altına almak, yetkililere bu konuda her türlü yardımı yapmak, imhası gereken hayvanların itlafına yardımcı olmak, bunların insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde imhasını yaptırmak şeklinde belirlenmiştir. Diğer bir yasal dayanak da; Belediye Zabıta Yönetmeliği”⁴ nde yer alan, 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu⁵ ile belediyelere, zabitanın görevleri içerisinde verilen yetkilerini kullanmasıdır.

Bu çalışma, sokak hayvanlarının rehabilite edilmesi ve hayvan sağlığı kadar halk sağlığını da korumayı esas alan geçici hayvan barınak/bakımevlerinin, Ege Bölgesindeki genel durumunu ortaya koymak ve var olan sorunlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Ekip çalışmasıyla yürütülen geçici hayvan bakımevi hizmetlerinin önemli ve ilk el paydaşı olan veteriner hekimlerin görüş ve önerilerinin yer aldığı bu çalışma ile sorunların çözümüne destek sunmak ve konunun önemini vurgulanması hedeflenmiştir.

1 Resmi Gazete Tarih: 12.05.2006, Sayı: 26166.

2 Resmi Gazete Tarih : 23/7/2004, Sayı: 25531, Kanun Numarası: 5216.

3 Resmi Gazete Tarihi: 09.10.2005 Resmî Gazete Sayısı: 25961

4 Resmî Gazete Tarihi: 11.04.2007 Resmî Gazete Sayısı: 26490

5 Resmi Gazete Tarih: 01.07.2004 Sayı: 25509, Kanun Numarası: 5199

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın materyalini, Ege Bölgesi’nde (Aydın, Afyonkarahisar, İzmir, Denizli, Kütahya, Manisa, Muğla, Uşak) bulunan il ve ilçe Aydın (Merkez, Söke, Kuşadası, Nazilli, Didim), İzmir (Işıklı, Seyrek, Aliğa, Çeşme, Menderes, Bayraklı, Buca, Örnekköy, Karşıyaka), Denizli (Merkez, Çivril), Kütahya (Merkez), Manisa (Merkez, Kula), Muğla (Merkez, Ortaca, Bodrum, Milas, Marmaris, Dalyan, Turgutreis), Afyonkarahisar (Merkez, Emirdağ), Uşak (Merkez) belediyelerine ait geçici hayvan bakımevlerinde çalışan ve araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden veteriner hekimler ile yapılan görüşmeler oluşturmuştur. Çalışmada; 2019 yılında belediyelere ait toplam 29 hayvan bakımevi/barınağı olup, 25’i (%86,2) ile bakımevleri ve sahipsiz hayvanların mevcut durumlarına ilişkin anket çalışması yapılmıştır. Görüşmelerden edilen veriler, sıklık dağılımı ve/veya yüzdeler şeklinde tablolar halinde sunulmuştur.

BULGULAR

Yapılan çalışmada bakımevlerinde çalışan 25 veteriner hekimin ortalama 40 yaşında (min:24, max:57) olduğu, ortalama 4,94 yıldır (min:1, max: 16 yıl) bakımevlerinde çalıştığı ve aylık ortalama gelirlerinin 4.955 TL (min:2.700, max:6.500) olduğu belirlenmiştir. “Bir veteriner hekim olarak bakımevleri/barınaklarda çalışmanın zorlukları nelerdir?” sorusuna katılımcıların verdikleri cevaplar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Veteriner hekimlere göre barınakta çalışmanın zorlukları

Table 1. Difficulties of working in a animal rescue shelter according to veterinarians

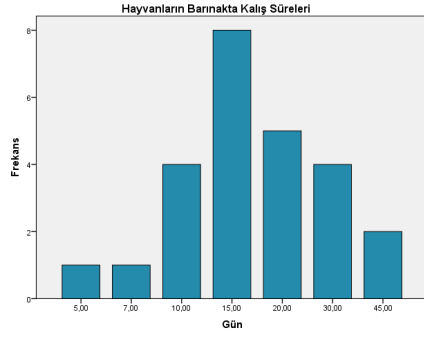
Barınakta çalışmanın zorlukları	Frekans*	Yüzde
Hayvan severlerin barınaklara ilişkin tutumları	18	31.0
Fiziki ve teknik donanımın yetersizliği	10	17.2
İş yoğunluğu	10	17.2
Bütçe kısıtlı (Tıbbi ekipmanlar, teknik personel, mama, yem) yetersiz	7	12.1
Bulaşıcı hastalık riski ve hijyen sorunu	7	12.1
Siyasi nedenler	6	10.4

*İlgili soruya birden fazla cevap verilmiştir, yüzdeler verilen cevap sayısı üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 1 incelendiğinde, bakımevleri/barınaklarda çalışmanın başlıca zorlukları arasında; hayvanseverlerin tutum ve davranışları, barınakların teknik-fiziki ve tıbbi donanımlarının yetersizliği, iş yoğunluğu, belediyelerce ayrılan bütçenin kısıtlı olması nedeniyle aşı, ilaç, mama ile gerekli ekipmanların sağlanamaması, teknik yardımcı personel yetersizliği ve siyasi nedenlerle veteriner hekimlere uygulanan mobbing gelmektedir.

Barınaklara gelen hayvanlara ilişkin uygulanan prosedürler hakkında elde edilen bilgiler doğrultusunda öncelikle ön müayenenin yapıldığı, hasta ile sağlıklı hayvanların ayrılarak aşı yapıldığı, hasta olanların tedavi edilip tekrar eski yerine bira-

kıldığı belirtilmiştir. Yapılan görüşmelerde, barınaklara gelen hayvanlara ilişkin uygulanan prosedürlerin, Hayvanları Koruma Kanunun'da belirtilen esaslara göre yapıldığı belirtilmiştir. Yapılan çalışmada bir hayvanın ortalama $19,28 \pm 10,47$ gün (min:5, max:45) barınakta kaldığı belirlenmiş olup hayvanların barınakta kalma süreleri Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Hayvanların barınakta kalış süreleri

Figure 1. Animals's duration of stay in rescue shelter

Çalışmada 25 barınağın 21'inde (%84) gelen hayvanların %83,3'ünün kısırlaştırılıp serbest bırakıldığı belirlenmiş olup, tekrar kontrolünü yapan bakımevlerinin oranı %20 olarak tespit edilmiştir. Yıllar itibariyle bakımevlerine gelen hayvan sayısı Tablo 2'de verilmiştir.

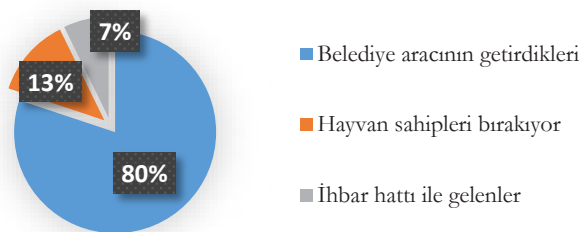
Tablo 2. Yıllar itibariyle barınaklara gelen hayvan sayısı

Table 2. Number of animals coming to animal rescue shelters by years

Yıllar	Minimum hayvan sayısı	Maximum hayvan sayısı	Ortalama gelen hayvan sayısı	Std. Sapma	Toplam gelen hayvan sayısı	1 yıl öncesine göre % artış
2015	62	8.339	2614.2	3305,63	13.071	100
2016	415	4.600	3946.9	2733,51	26.092	99.6
2017	418	7.222	4348.7	2613,04	31.575	21.0
2018	600	8.500	2705.2	2634,90	35.168	11.4

Tablo 2 incelendiğinde, bakımevlerine 2015-2018 yılları arasında gelen toplam hayvan sayısı 105.906 olup; 2018 yılında 2015 yılına göre 2,7 kat arttığı görülmektedir. Çalışmada ayrıca 2018 yılında barınaklara gelen toplam 35.168 hayvanın %37,1'ini kedilerin, %62,9'nu ise köpeklerin oluşturduğu tespit edilmiştir. Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda bakımevine getirilen hayvanların geliş şekilleri ve yüzde oranları Şekil 2'de verilmiştir.

Barınaktaki hayvanların geliş şekilleri

Şekil 2. Barınağa getirilen hayvanların geliş şekilleri

Figure 2. The arrival of animals brought to the animal rescue shelter

Şekil 2 incelendiğinde bakımevlerine gelen hayvanların %80'nin belediye görevlileri tarafından bulunup getirildiği görülmektedir. Hayvan sahipleri tarafından bırakılan hayvanların oranı ise %13'dir. Barınakta çalışan sorumlu veteriner hekimlerden alınan bilgiler doğrultusunda hayvan sahiplerinin barınağa veya sokağa evcil hayvanlarını bırakma sebepleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Hayvanların barınağa veya sokağa bırakılma nedenleri
Table 3. The reasons for leaving of animals in the shelter or street

Nedenler	Frekans*	Yüzde
Bakım zorluğu	16	28.1
Yer değiştirme-taşınma	13	22.8
Çevrenin rahatsız olması	12	21.1
Hastalık-tedavi masrafları	10	17.5
Hayvanın yaşlanması	6	10.5

*İlgili soruya birden fazla cevap verilmiştir, yüzdelere verilen cevap sayısı üzerinden hesaplanmıştır

Tablo 3 incelendiğinde, hayvanların sokağa ve/veya barınağa bırakılmasının başlıca nedeni, bir hevesle satın alınan hayvanların bakımının zor gelmesidir. Özellikle Ege Bölgesi'nin sahil yerlerine getirilen hayvanların tatil dönüşü bırakılması, ev halkının ve/veya komşularının rahatsız olması, hastalık ve tedavi masrafları diğer önemli faktörlerdir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde sokağa ve/veya barınağa bırakılan hayvanların yeni yaşam koşullarına uyumlarına ilişkin elde edilen sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Sokağa veya barınağa bırakılan hayvanların uyumu

Table 4. Harmony of animals left on the street or shelter

Uyum	Frekans	Yüzde (%)
Psikolojileri bozuluyor	12	48
Alışma dönemleri zor ve uzun sürüyor	10	40
Kısa zamanda alışıyorlar	3	12

Tablo 4 incelendiğinde sokağa/barınağa bırakılan bu hayvanların önemli bir kısmının (%88) alışma dönemlerinin uzun sürdüğü ve psikolojilerinin bozulduğu belirlenmiştir. Barınağa

bırakılan bir kedi ve/veya köpeğin ortalama 20 gün (min:10, max:60) sonra yeni yaşam koşullarına alışmaya başladığı, ancak bu dönemde çok saldırgan ve depresif oldukları, iştah kaybı bildirilmiştir. Barınaktaki hayvanların sahiplenilmesine ilişkin veriler Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Barınaktaki hayvanların sahiplenme durumları
Table 5. Ownership of animals in the animal rescue shelter

Barınaktaki hayvanlar sahipleniliyor mu?	Frekans	Yüzde	Barınağa bırakılan hayvanlar tekrar sahipleniliyor mu?	Frekans	Yüzde
Evet sık sık	7	28	Evet	18	72
Ara sıra	9	36	Hayır	2	8
Nadiren	9	36	Bazen	5	20
Genelde yavru kedi köpek mi tercih ediliyor?			Genelde cins hayvanlar mı sahipleniliyor?		
Evet	20	80	Evet	20	80
Hayır	5	20	Hayır	5	20

Tablo 5 incelendiğinde, barınakların %28’inde sık sık, %36’sında ara sıra hayvanseverlerin barınaktaki hayvanları sahiplendikleri belirlenmiş olup, hayvanseverlerin %80 oranında yavru ve/veya cins hayvanları tercih ettiği tespit edilmiştir.

“Gözlem-bilgi ve tecrübelerinize dayanarak pet/sokak hayvanlarına, Hayvanları Koruma Kanunu kapsamında bir hak ihlali olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %80’ni evet, %20’si hayır cevabını vermiştir. Karşılaşılan ihlallerde; 1. sırada sokak hayvanlarına psikolojik-fiziksel şiddet uygulanması, 2. sırada tedavi haklarından mahrum bırakılması, 3. sırada sokak hayvanlarının zehirlenmesi ve 4. sırada cinsel istismar gelmektedir.

Veteriner hekimlerle yapılan görüşmelerde barınaklara ilişkin sorunların çözüm önerilerini önem sırasına göre sıralamaları istenmiştir. Verilen cevaplar 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununun revize edilerek hayvan barınaklarının hayvan refahına uygun standartlarda inşa edilmesi; petshoplarda (kedi-köpek) satışının yasaklanması ve kurumlararası yetki ve denetim karmaşasının düzenlenmesi gerektiği şeklinde sıralanmaktadır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Sokak hayvanı; sahipsiz, sokakta yaşayan, sokakta doğmuş ya da evden atılmış başıboş hayvanlar (3) olup, son dönemde gerek sosyal medyada çıkan haberler, gözleri bakımevlerine çevirmiştir. Nitekim, şehirlerde yaşayan başıboş hayvanlar ile insanlar arasındaki etkileşimi sağlıklı boyutta tutarak halk ve hayvan sağlığını güvence altına almak devletin sorumluluklarından biridir (2).

Günümüzde, kentleşme süreci ile birlikte sahipsiz sokak hayvanlarının yaşam alanlarının daraldığı, düzenli ve yeterli beslenemedikleri ve gerek halk sağlığı gerekse çevre sağlığı açısından sorunların arttığı söylenebilir (4). Yiğit ve ark (2016)’nın yapmış oldukları çalışmada; Türkiye’de sahipsiz, güçten düşmüş, terk edilmiş hayvanların barındırılması ve rehabilitasyonunu sağlamak üzere yaklaşık 200 tane hayvan barınağı, rehabilitasyon merkezi ya da (geçici) bakımevleri bulunduğu ve

buralara gelen hayvan sayısının her geçen gün arttığı bildirilmiştir. Yapılan bu çalışmada da, geçici bakımevlerine gelen hayvan sayısının son dört yıl verileriyle değerlendirildiğinde 2015 yılına göre, 2018 yılında 2,7 katlık bir artışta olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmada, Ege bölgesindeki geçici bakımevlerindeki hayvanların %62,9’nu köpeklerin oluşturduğu saptanmıştır. Köpek sayısının daha fazla olması, kedilerin kendi başlarına daha kolay idare edebilmeleri ve evde bakım oranlarının köpeklerle nazaran daha fazla olmasıyla açıklanabilir. Nitekim, 102 pet hayvan sahibi ile yapılan anket çalışmasından (6), elde edilen verilere göre; katılımcıların %54,9’unun kedi, %37,3’ünün köpek ve %7,8’inin hem kedi hem köpek besledikleri belirlenmiştir.

Yapılan bu çalışmada, bakımevlerinde çalışan veteriner hekim için hayvanseverlerin barınaklara ilişkin ön yargıları ve tutumlarının önemli bir sorun olduğu ifade edilmiştir. Özellikle sosyal medyada bilgilerin yanlış anlaşılması/yönetilmesi sonucunda oluşan sanal bilgi kirliliği nedeniyle veteriner hekimlerin hayvanseverler ile karşı karşıya geldikleri bildirilmiştir. Görüşmelerde ayrıca fiziki koşulların ve tıbbi donanımın yetersizliği ve kapasitenin üstünde hayvan sayısı nedeniyle oluşan iş yoğunluğu, ayrılan bütçenin yeterli olmasına bağlı olarak aşı, mama masraflarının karşılanamaması, teknik personel sıkıntısı ve siyasi nedenlerle mobbing uygulamaları diğer önemli zorluklar arasında olduğu belirlenmiştir. Oysa, sokak hayvanlarının artış hızına müdahale edilmesi, var olan hayvanların aşılı ve sağlıklı olup olmadığının tespiti ve sokağa bırakılan hayvanların sahiplendirilmesinde belediyelere ait barınaklar önemli bir role sahiptir. Yapılan görüşmelerde; bahsi geçen nedenlerden dolayı bakımevlerinin istenen etkinlikte bir çalışma profili oluşturmadığı ifade edilmiştir.

Sokak hayvanlarına ilişkin etik değerler, onlara karşı tutum ve davranışları etkilemektedir. Olumsuz etik değerlerin olumlu değerlere dönüşmesi bu hayvanlara ilişkin bilinç ve duyarlılığın artırılması ile geliştirilebilir (4). Bu bağlamda hayvan sahipleri tarafından barınaklara bırakılan hayvanların oranı ise %13 olup, katılımcı veteriner hekimlere göre hayvanların barınağa bırakılma nedenleri arasında; bakım zorluğu, yer değiştirme, komşuların ve/veya evdeki bireylerin şikâyetleri gelmektedir. Yapılan görüşmelerde özellikle Ege Bölgesi’nde yılın belirli dönemlerinde tatil amaçlı gelen insanların sahil beldelerinde edindikleri petleri, bu beldelerden ayrılırken geride bıraktıkları

belirtmiştir. Oysa bir hevesle satın alınan, büyüdüklerinde, yaşlandıklarında, hastalandıklarında ya da yeterince “eğlenceli” bulunmadıklarında terk edilen binlerce kedi ve köpeğin, bugün ya sokaklarda ve/veya barınaklarda yaşam savaşı verdiği ve birçokunun da yaşamlarını devam ettiremediği bilinmektedir. Nitekim barınak veteriner hekimleri ile yapılan görüşmelerde sokağa atılan bir kedi veya köpeğin ortalama 20 gün (min:10, max:60) sonra yeni yaşam koşullarına alışmaya başladıkları ancak bu dönem zarfında psikolojilerinin bozulması nedeniyle çok agresif ve çok depresif oldukları, yeme - içmeden kesildikleri bildirilmiştir. Bununla birlikte sokaklardan barınağa getirilen hayvanlarda da ayrılmış kapalı kafes koşulları özgür hareket ettiği ortamlarından farklı bir alanda bulunmaları ve özgürlüklerinin daraltılması nedeniyle tepkisel davranışlar gösterebilmektedirler (7).

Hayvanların sahiplenme durumlarına ilişkin veriler irdelendiğinde; hayvanseverlerin özellikle yavru ve/veya cins hayvanları sahiplenmek istedikleri tespit edilmiştir. Bu duruma yavruların ev kurallarına daha kolay alışacağı düşünülmesinin ve cins hayvanların bir statü göstergesi olarak kabul edilmesinin yol açtığı düşünülmektedir. Bununla birlikte barınaktan cins hayvan edinmek isteyen hayvanseverlerin daha önce ev ortamında yaşayan bir hayvanın bir sokak hayvanına göre yeni ev ortamına daha kolay alışabileceği düşüncesinin de bu tercihlerde etkili olduğu söylenebilir.

Veteriner hekimlerin %80’i pet/sokak hayvanlarına, hayvan hakları yönünden bir hak ihlali yapıldığını düşündüğü belirlenmiştir. Katılımcıların yaşanan hak ihlallerine ilişkin yaptıkları sıralamaya benzer olarak, Türkiye’de hayvan hakları ihlalleri ile ilgili yapılan bir çalışmada (8) yaşama mekânlarının daraltılması, beşeri üst yapı unsurlarının yaygınlaşması, evcil veya doğal yaşama ortamlarına tekrar uyum sağlayamayacak durumda olan hayvanların dışarı atılması, sahihsiz hayvanları hiçbir neden yok iken imha etme - şiddete maruz bırakılması gibi fiziksel müdahalelerin olduğu bildirilmiştir. Bu bakımdan, 1. Sahipsiz Hayvan Rehabilitasyon Çalıştayı’nda (9), 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu’nda hayvan haklarını güvence altına alan ayrıntılara ve yasal yaptırımlara yer verilmesine rağmen özellikle sokak hayvanları ve barınaklara ilişkin konularda da kanunun yetersiz kalması nedeniyle revize edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Nitekim veteriner hekimlerle yapılan görüşmelerde de, barınaklara ilişkin sorunların çözümüne ilişkin öneriler arasında 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununun revize edilerek, hayvan barınaklarının hayvan refahı standartlarına uygun olarak inşaa edilmesi, petshoplarda (kedi-köpek) satışının yasaklanıp, barınaklardan hayvan sahiplendirilmesi, hayvanlarını sokağa atanların engellenmesi için cezai yaptırımların artırılması ve kurumlararası yetki karmaşasının önlenmesi gelmektedir.

Sonuç olarak; günümüzde sokak hayvanları, modern yaşam anlayışı içinde önemli bir sorun haline gelmiş olup hayvan barınaklarının mevcut koşulları ve işleyişi konusunda kanun yapıcılara, belediyelere, gönüllü hayvanseverlere ve veteriner hekimlere büyük görev ve sorumluluk düştüğü kadar, toplumun her kesiminin bilinçlendirilmesi için kamu spotu ve eğitim seminerleri ile farkındalığı ve duyarlılığı artırmanın sorunların çözümünde etkili olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Çapar S, Demir R. Türkiye’de Büyükşehir Yapılanması ve 6360 Sayılı Kanuna Uygulayıcıların Bakışı. *Türk İdare Dergisi*. 2017;484,39-88.
2. Menteş Gürler M, Osmanağaoğlu Ş. Türkiye’de hayvanları koruma kanununun tarihsel gelişimi. *Kafkas Üniv Vet Fak Derg*. 2009;15:325-330.
3. Kandır Hesna E. Sokakların yuvasız sakinleri, Göller Bölgesi (Burdur, Antalya, Isparta, Afyon). *Ayrıntı Dergisi*. 2014;21:7-14.
4. Tamzök H, Kük M, Çobanoğlu N. Hukuki ve etik boyutlarıyla sokak hayvanları. *Ankara Üniv Sosyal Bil Ens Derg*. 2013;4:245-280.
5. Yiğit A, Aslım G, Özdemir HC, Sarıkaya M. Türkiye’de sahihsiz hayvan barınaklarının durumu üzerine bir araştırma. 18. Uluslararası Veteriner Hekimliği Öğrencileri Bilimsel Araştırma Kongresi Özet Kitabı, 26-28 Nisan 2016, İstanbul.
6. Demir P, Uğurlu Koç A. Pet hayvan (Kedi-köpek) sahiplerinin veteriner kliniklerine ilişkin beklentileri. *İstanbul Üniv Vet Fak Derg*. 2014;40:168-175.
7. Demirbaş Salgırlı Y, Emre B. Stresin köpeklerde davranış üzerine etkileri. *MAKÜ Sag Bil Enst Derg*. 2015;3:34-42.
8. Ilgar R. Türkiye’de hayvan hakları ihlallerine coğrafi açıdan bakış. *ÇÜ Sosyal Bil Enst Derg*. 2007;16:347-360.
9. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Gıda Tarım ve Hayvancılık Daire Başkanlığı (2016). 1. Sahipsiz Hayvan Rehabilitasyon Çalıştayı Raporu. İstanbul.